

Spreidingswet en opvang Oekraïense ontheemden

aan: de raad van de gemeente Teylingen
datum:

ons kenmerk: Z-24-395648
datum collegevergadering: 10 september 2024
portefeuillehouder: Mevr. M.E.I. Volten, mevr. E.W.A. Koek en mevr. C.G.J. Breuer
behandelend ambtenaar: Jeannine Paauw
emailadres: J.Paauw@HLTSamen.nl
telefoon: 14 0252
embargo: ☐

De wereld is momenteel erg onrustig. Er zijn veel crises en oorlogen gaande, zelfs dichterbij huis dan ooit. Veel mensen zijn noodgedwongen op de vlucht geslagen en zoeken een veilige plek om te verblijven. Alle gemeenten hebben een taak in het opvangen van Oekraïense ontheemden en het realiseren van vluchtelingenopvang. In deze raadsbrief wordt de raad geïnformeerd over de meest recente ontwikkelingen over de opvang van ontheemden en de recente ontwikkelingen rondom de Spreidingswet.

Recente ontwikkelingen opvang ontheemden

Verlenging Richtlijn Tijdelijke Bescherming voor ontheemden

Toen miljoenen mensen uit Oekraïne op de vlucht sloegen voor de oorlog met Rusland heeft de Raad van de Europese Unie op 4 maart 2022 de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) in werking gesteld. Hiermee hebben vluchtelingen uit Oekraïne in alle EU-lidstaten tijdelijk recht op opvang, medische zorg, werk en onderwijs. De RTB werd in eerste instantie geactiveerd voor een jaar, met de mogelijkheid om deze 2 keer te kunnen verlengen tot en met 4 maart 2025. Gezien de onzekere situatie in Oekraïne heeft de Raad van de Europese Unie nu besloten de RTB in de huidige vorm met nog een jaar te verlengen, tot en met 4 maart 2026. Hierdoor kunnen vluchtelingen uit Oekraïne een jaar langer in EU-lidstaten verblijven.

Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne

Wat houdt de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne in? De wettelijke basis voor de opdracht aan gemeenten was altijd gebaseerd op het staatsnoodrecht. Dit betrof een opdracht aan burgemeesters. In 2024 is het staatsnoodrecht vervangen door een nieuwe wet, de 'Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne'. Hierin wordt de opvangtaak niet langer aan de burgemeester toegekend, maar aan het college van burgemeester en wethouders.

Regeling eigen bijdragen woonlasten

Volwassen vluchtelingen uit Oekraïne die in een gemeentelijke opvang wonen en inkomsten hebben, gaan een eigen bijdrage betalen in de woonlasten. De bijdrage voor GWE (gas, water en elektra) is €105,- per maand per volwassene. De volwassenen zijn daarbij verplicht om informatie over inkomsten door te geven aan de gemeente. De wijziging¹ is ingegaan per 1 juli met een coulanceperiode van 6 maanden, omdat er veel komt kijken bij het implementeren van deze maatregel. We zijn direct aan de slag gegaan met het inrichten van diverse procedure.

¹ De betreffende regelgeving: Regeling opvang ontheemden Oekraïne en de Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne

De Intergemeentelijke Sociale Dienst Bollenstreek (ISD) gaat de uitvoering van het innen van de eigen bijdrage op zich nemen. In september wordt bij de ISD het interne proces en de benodigde systeemaanpassingen verricht. Daarnaast zijn we bezig met het informeren van de bewoners in de gemeentelijke opvang over het proces en het ophalen van alle benodigde gegevens om te kunnen delen met de ISD. We willen dit graag zorgvuldig doen en gaan per oktober starten met het innen van de eigen bijdrage. Het geld wordt niet met terugwerkende kracht geïncasseerd. De inkomsten uit de eigen bijdragen wordt in mindering gebracht op de normvergoeding die gemeenten ontvangen.

Opvanglocatie Wilhelminalaan

Zoals u weet, is de opvanglocatie vanaf juni in gebruik door de Oekraïense vluchtelingen. De bewoners vinden het een fijne plek om te mogen verblijven. En omwonenden geven aan dat het rustig is. Er is een 'meet and greet' geweest tussen de bewoners en de omwonenden. Dit informele bezoek was een gezellige avond en leidde tot mooie gesprekken. En binnenkort, met Burendag, wordt er een gezamenlijke straatbarbecue georganiseerd.

Ook zijn er duidelijke afspraken gemaakt over het parkeren in de straat. Deze afspraken worden nog dagelijks gemonitord. In de afgelopen periode hebben wij een aantal keer gesproken met de omwonenden. Uw raad heeft hierover een motie aangenomen die via de voorzieningennota wordt uitgewerkt. Via het accommodatiebeleid (Q1 2025) wordt duidelijk wat de toekomstige invulling wordt van dit pand. De omwonenden zijn geïnformeerd over dit proces en worden hier ook bij betrokken.

Taakstelling

Teylingen voldoet aan de opgelegde taakstelling voor het opvangen van ontheemden tot 1 januari 2025. Vanaf 1 januari is er een extra inspanningsverplichting voor gemeenten om te voldoen aan een verhoogde taakstelling voor het opvangen van ontheemden. Voor Teylingen gaat het per 1 januari 2025 om 207 plekken in totaliteit. Teylingen heeft 122 plekken beschikbaar. Dit betekent dat de gemeente nog 85 plekken moet realiseren. Het locatieonderzoek is nog in volle gang (zie ook kopje vervolgproces), er ligt nog geen eenduidige oplossing voor deze extra inspanningsverplichting. In Teylingen verblijven 45 ontheemden in de particuliere opvang.

Gemeenten zijn onlangs door de minister gevraagd om op vrijwillige basis extra maatregelen te treffen voor het opvangen van meer ontheemden. De nood is hoog. Het college bespreekt binnenkort welke maatregelen (on)mogelijk zijn, om zodoende een antwoord te geven op de vraag van de minister.

Welzijn

Veel Oekraïense ontheemden (79%) die kunnen werken, zijn ook aan het werk. De ontheemden werken voornamelijk in de schoonmaak, kleding, horeca, bloemensector en wisselend via uitzendbureaus. Alle kinderen die leerplichtig zijn gaan naar school en zijn doorgestroomd naar regulier onderwijs.

In lijn met wat landelijk te zien is, stijgt het aantal voorvallen op de opvanglocaties. Het gebrek aan perspectief voor de ontheemden wordt steeds meer zichtbaar. Mensen weten niet of zij nog naar huis kunnen, hebben weinig ruimte om zich even terug te trekken en hebben veel zorgen over familie en vrienden. Samen met de sociaal werkers, het loket ontheemden Oekraïne voor psychosociale hulp (het LOOP), Voor ieder 1 en Veilig Thuis wordt hier (preventief) ondersteuning aangegeven. Daarbij wordt ingezet op zelfredzaamheid van ontheemden. Dit betekent dat ondersteund wordt waar nodig, maar eigen initiatief vooral wordt aangemoedigd.

Recente ontwikkelingen Spreidingswet

De Wet gemeentelijke taak mogelijk maken vluchtelingenopvang (Spreidingswet) is per 1 februari in werking getreden. De wet heeft als doel de vluchtelingenopvang meer evenwichtig over de Nederlandse gemeenten te spreiden. In het hoofdlijnenakkoord heeft het kabinet aangegeven voornemens te zijn de Spreidingswet in te trekken. Voor het intrekken van de Spreidingswet is een meerderheid nodig in de Tweede kamer en een meerderheid in de Eerste Kamer. Zolang de wet niet is ingetrokken blijft hij van kracht en gelden de in de wet vastgelegde afspraken. Voor Teylingen betekent dit een taakstelling van 252 asielplekken.

Verslag aan de minister voor 1 november

De Spreidingswet vereist dat de regionale regietafel (RRT) verslag uitbrengt aan de provinciale regietafel (PRT) over hoe gemeenten in de regio omgaan met de invulling van de Spreidingswet in kwalitatieve en kwantitatieve zin.

Het verslag beschrijft hoe de gemeenten in de regio Holland Rijnland invulling willen geven aan de opgave van de Spreidingswet. Samenvattend, de gemeenten willen het aantal wettelijk vereiste plekken volledig invullen. Voor Teylingen komt dit neer op de realisatie van 252 duurzame opvangplekken. Een duurzame opvangplek is een plek voor minstens vijf jaar.

Het verslag geeft de actuele stand van zaken. Eventuele wijzigingen voor de datum van 1 november 2024 worden met een oplegger nog aan de PRT vermeld.

Het verslag geeft verder duidelijke randvoorwaarden waaraan provincie en Rijk moeten voldoen om gemeenten in staat te stellen om de duurzame opvangplekken te realiseren. Denk daarbij aan oplossingen voor de ruimtelijke uitdagingen waar gemeenten voor staan bij het bouwen van meer woningen en het voorzien in huisvesting. Ook capaciteit bij gemeenten speelt hierbij een rol. Verder is het noodzakelijk dat er voldoende middelen zijn om te voorzien in kwalitatief goed onderwijs en het beschikbaar stellen van jeugdhulp/wmo, werk en meedoen, maatwerk door het COA en regionale samenwerking.

Uiterlijk 1 november 2024 levert de Commissaris van de Koning van de provincie Zuid-Holland een verslag op aan de minister voor Asiel en Migratie. De minister stelt uiteindelijk een verdeelbesluit vast voor 1 januari 2025. Alleen als het gemeenten niet lukt om gezamenlijk de hele provinciale opgave in te vullen, dan kan de minister zelf gemeenten aanwijzen, en daarmee verplichten, om asielzoekers op te vangen. Het college informeert de raad het verdeelbesluit van de minister.

Meedenken inwoners

De gemeenteraad heeft in april 2024 de wens geuit om inwoners te betrekken bij het opstellen van criteria waar een tijdelijke opvanglocatie aan moet voldoen. In twee sessies hebben 7 inwoners (een klankbordgroep) nagedacht over deze criteria. De klankbordgroep had in deze twee sessies een raadplegende/adviserende rol. De twee sessies waren constructief. In de eerste sessie was ruimte voor kennismaking en verkenning van de opdracht. In de tweede sessie werd de informatie gedeeld die de deelnemers hebben opgehaald in hun wijk of buurt. Onderwerpen die ter tafel kwamen waren onder andere: ruimtelijke criteria en voorzieningen. Ook werd uitgebreid stil gestaan bij wat nodig is voor een geslaagde inburgering.

Van 30 juli tot 13 september is via een oproep aan inwoners gevraagd of zij een locatie weten voor het opvangen van vluchtelingen die voldoet aan de criteria die zijn opgesteld. In totaal zijn er (tot nu toe 3) locaties aangedragen die in Teylingen zijn en nog niet al in beeld waren bij de projectgroep. De inwoners die een bijdragen hebben geleverd, ontvangen binnenkort een persoonlijke inhoudelijke reactie van de projectgroep hoe de locatie ingeschat wordt.

Vervolgproces

Er vindt momenteel een verdiepend onderzoek plaats naar de geschiktheid van potentiële locaties voor onder andere vluchtelingen. De geschiktheid van een locatie wordt gebaseerd op vastgestelde criteria door raad, advies vanuit de klankbordgroep, wet- en regelgeving, richtlijnen van het COA en financiële en organisatorische haalbaarheid. Tezamen vormt dit het afwegingskader. Uit de diverse locaties (longlist) wordt toegewerkt naar een gemotiveerde afweging voor een potentieel geschikte locatie(s) (shortlist).

Het bepalen van geschikte locaties voor asielopvang blijft een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en het COA. Het COA heeft een nadrukkelijke stem in het proces om vast te stellen of een locatie geschikt is voor asielopvang vanwege de financiële en organisatorische uitvoerbaarheid/haalbaarheid. De gemeente blijft te allen tijde haar reguliere rol vervullen om plannen te toetsen aan de geldige wet- en regelgeving en het volgen van (eventuele) procedures.

Wij verwachten in de raadsvergadering van december 2024 met een voorstel te komen met een of meerdere geschikte locaties, mede bepaald door het COA. Aan de gemeenteraad wordt gevraagd of het college een juiste invulling heeft gegeven aan de

criteria die opgesteld zijn. Vanaf dat moment start een vervolg participatieproces met de direct omwonenden van de locatie(s). Tot slot wordt in die periode door het COA en de gemeente gewerkt aan de businesscase om de financiële haalbaarheid te toetsen van een of meerdere locaties.

In deze verkenning wordt ook de mogelijkheid onderzocht om een opvanglocatie voor een groep alleenstaande minderjarige vluchtelingen (AMV's) te realiseren. De haalbaarheid van het realiseren van een opvanglocatie voor 1 juli 2025 hangt af van de geselecteerde locatie en van externe omstandigheden, waaronder het realiseren van nutsvoorzieningen en vergunningsprocedures. Dit kan er mogelijk toe leiden dat de datum van 1 juli 2025 niet wordt gehaald. Hierover wordt de Commissaris van de Koning geïnformeerd via het hierboven genoemde verslag.

Landelijke ontwikkelingen

Wij volgen de ontwikkelingen die landelijk spelen rondom de Spreidingswet. Zodra er veranderingen zijn in de wetgeving die relevant zijn voor ons proces, wordt de gemeenteraad hierover geïnformeerd.

Bijlagen: Verslag invulling opgave Spreidingswet september 2024 van de Regionale Regietafel (RRT) Holland Rijnland aan de Provinciale Regietafel (PRT) Zuid-Holland.